

Peter Haldén (toim.) *1648 – Den Westfaliska freden. Arv, kontext och konsekvenser*. Nordic Academic Press: Lund, 2009, 221 s.

Myytti kolmikymmenvuotisen sodan päättäneestä Westfalenin rauhasta 1648 suvereenien territoriaalisten yhtenäisvaltioiden ja modernin kansainvälisen järjestelmän alkupisteenä elää politiikan ja kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa sitkeästi, vaikka mitään yhtä käännekohtaa uuden ajan alun poliittisten rakenteiden murrokselle Euroopassa ei voidakaan määrittää. Peter Haldénin toimittama teos yrittää valottaa Westfalenin rauhan merkitystä historiallisella metodilla ja sitoen sen viimeaikaisiin keskusteluihin ja tulkitoihin. Lisäksi teos muistuttaa siitä, että Westfalenin rauha on olennaisesti myös Ruotsin – ja siis samalla myös Suomenkin – historiaa.

Peter Haldén on väitellyt European University Institutessa Firenzessä mutta on työskennellyt parisen vuotta Helsingin yliopistossa. Renvall-instituutissa hän on ollut kytkeytyneenä FinDiPro-professori Bo Stråthin johtamaan hankkeeseen eurooppalaisten normien ja lakien historiallisesta kehityksestä. Esipuheen kirjoittaneen Stråthin lisäksi kirjaan ovat kirjoittaneet ruotsalaiset Mats Hallenberg ja Jan Lionel Sellberg.

Westfalenin rauha käsittää Münsterin ja Osnabrückin sopimukset. Näistä merkittävämpi Osnabrückin sopimus on kirjan liitteenä. Ruotsalaisille rauha on merkinnyt suurvaltaseman alkua, saksalaisille taas alennustilaan joutumista. Sopimus onkin tulkittava ennen kaikkea Ranskan vakauttamispyrkimysten näkökulmasta.

Kirjan tulkinta Westfalenin rauhasta korostaa jatkuvuutta. Rauha oli pikemminkin konservatiivinen restauraatio kuin vanhan järjestyksen kumous. Sen normatiiviset periaatteet olivat enemmän idealistisia, harmonisuutta korostavia, kuin realistisia. Suvereenisuuden ja valtatasapainon ideat olivat syntyneet ennen Westfalenin rauhaa, mutta kumpaakaan ei erityisesti tuotu rauhansopimuksessa esille. Pyhä saksalais-roomalainen keisarikunta säilyi vielä yli sadanviidenkymmenen vuoden ajan Westfalenin rauhan jälkeen. Rauhasta sopivat hallitsijat, eivät valtiot. Valtatasapainojärjestelmää rauhanteoissa Euroopassa alettiin toteuttaa vasta 1700-luvun puolella. Vasta 1800-luvulla valtio alkoi irtautua sen hallitsijasta. Ajatus territorialisesta suvereniteetista valtion perustana alkoi vakiintua vasta tämän jälkeen.

Jos Westfalenin rauhan myytti käänteentekevänä murroksena puretaan, monet muutkin käsityksemme saattavat muuttua. Kansainvälisten suhteiden ja politiikan tutkimuksen kannalta relevantti historia ei rajoitu vain Westfalenin

rauhaa seuranneeseen aikaan. Westfalenin rauhan merkityksen kyseenlaistaminen nostaa muutosvoimiksi hallitsijoiden sijaan laajemmat taloudelliset ja sosiaaliset voimat. Jos westfalenilaista järjestelmää ei nähdä jäykkänä vaan monimuotoisena ja muuttavana, ei sen järjestelmän yht'äkkisestä rapautumisestakaan ole mielekästä puhua.

Kaikkien, jotka haluavat tarkentaa näkemystään 1600-luvun poliittisesta murroksesta ja valtiojärjestelmän syntyhistoriasta ja siten laajentaa ymmärrystään myös nykyisestä globalisaation murrosvaiheesta tai EU-integraatiosta, kannattaa lukea tämä erinomainen teos. Samaan pakettiin voi suositella Mirkka Lappalaisen Susimessua, joka kertoo Pohjan poliittisista myrskyistä ennen kolmikymmenvuotista sotaa.

TUOMAS FORSBERG
